

УДК 349.3:364-787.2

Костюк В. Л.

*доктор юридичних наук, доцент
заступник завідувача відділу
Апарату Верховної Ради України, професор кафедри
муніципального права та адміністративно-правових дисциплін
Національного університету «Острозька академія»*

Макодзей Л. І.

*кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних та правових дисциплін
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Мельник В. П.

*кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри муніципального права
та адміністративно-правових дисциплін
Національного університету «Острозька академія»,
доцент Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПРАВА НА ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ:

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Проголошені в Україні соціальні реформи як важлива складова утвердження сучасної концепції держави, розбудови громадянського суспільства системно пов'язані із процесами удосконалення права на

© *Костюк В. Л., Макодзей Л. І., Мельник В. П., 2019*

© *Національний університет «Острозька академія», 2019*

-
- *Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.*

освіту як основоположного, конституційного права у системі фундаментальних соціальних прав людини[1],[2, с.17-20]. Як показує міжнародний (європейський) досвід, у системі соціальних реформ, комплексна освітня реформа видається ключовою, оскільки спрямована на розвиток інклюзивного, цифрового суспільства, інтелектуалізацію, інновацію усіх суспільних та державних процесів. При цьому, одним із фундаментальних напрямів такого реформування є впровадження інклюзивної освіти, її належне нормативно-правове забезпечення.

Нормативно-правовим базисом інклюзивної освіти в Україні виступають норми Конституції України (ст.ст.1, 3, 53 та ін.), а також Закон України «Про освіту» [3] та низка інших законів з питань освіти[4-8]. Серед ключових та фундаментальних пріоритетів цих законодавчих актів всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу суспільства, підвищення освітнього рівня кожної людини, забезпечення національної економіки кваліфікованими фахівцями, виходячи із засад гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами. З правової позиції, законодавче забезпечення інклюзивної освіти має бути максимально ефективним, доступним та безбар'єрним по відношенню до осіб, які повною мірою не можуть конкурувати в освітньому просторі. За для вирішення цих проблем, світовою спільнотою вироблена конструктивна модель інклюзивної освіти (навчання)[9, с.66-70]. У такому розумінні інклюзивна освіта стосується усіх освітніх ланок. Насамперед, інклюзивна освіта зачіпає інтереси дітей з особливими освітніми

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

потребами у межах загальної середньої освіти. Принагідно відзначити, що в Україні проживає майже 170 тис. дітей з особливими освітніми потребами[10]. При цьому, за даними Міністерства освіти і науки в Україні, якщо у 2014 р. інклюзивним навчанням охоплено 2165 дітей, то у 2017р. – 4180 дітей. Відповідна тенденція зберігається у 2018-2019р.р. [11].

Принципового значення для розвитку в Україні інклюзивної освіти стала ратифікація Верховною Радою України Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю[12],[13] за якою держави-учасниці визнають право осіб з інвалідністю на освіту без дискримінації та на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя. Норми Конвенції мають стати важливою складовою нормативно-правового забезпечення в Україні інклюзивної освіти.

Впровадження інклюзивної освіти по відношенню до осіб з особливими освітніми потребами, насамперед, осіб з інвалідністю, є об'єктивним викликом сьогодення та чинником: по-перше, гуманізації суспільства; по-друге, інтеграції осіб (дітей) з особливими потребами та здорових однолітків у єдиний, освітній соціогуманітарний простір; по-третє, забезпечення якості та доступності навчального процесу; по-четверте, забезпечення індивідуального підходу до кожної особи з особливими освітніми потребами; по-п'яте, застосування педагогічних, корекційних, освітніх, медико-реабілітаційних та інших методик щодо попередження, запобігання, протидії інвалідизації.

Незважаючи на позитивну динаміку розвитку в Україні інклюзивної освіти, особливо останнім періодом, доречно наголосити, що її нормативно-правове забезпечення потребує системного реформування, з огляду на наступне: відсутність єдиної стратегії інклюзивного розвитку;

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодець, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

фрагментарність та рамковість законодавчого забезпечення; недостатня охопленість усіх ланок освіти; відсутність якісних механізмів державного управління, взаємодії з інститутами громадянського суспільства; недосконалість механізмів реалізації особами з особливими освітніми потребами, у тому числі особами з інвалідністю, права на інклюзивну освіту; неефективність механізмів реалізації, гарантування, правової охорони права на інклюзивну освіту; неефективність державного та громадського супроводу інклюзивної освіти; неефективність державного нагляду та громадського контролю. Тому, перед нашою державою стоїть одна із найбільших проблем, яка пов'язана із новітнім нормативно-правовим забезпеченням права на інклюзивну освіту.

Метою статті – дослідити сутність, проблеми та тенденції нормативно-правового забезпечення права на інклюзивну освіту в умовах сучасного інноваційного суспільства.

Завдання статті: охарактеризувати сутність інклюзивної освіти; розкрити концептуальні нормативно-правові основи функціонування інклюзивної освіти; провести дослідження особливостей функціонування інклюзивної освіти в умовах сьогодення; окреслити тенденції удосконалення нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти.

Передусім, доречно відзначити, що право на інклюзивну освіту є одним із ключових соціальних прав[14, с.256-259]. При цьому, право на інклюзивну освіту є складовою права на освіту, метою якого забезпечення якості, дієвості та доступності освітніх послуг для осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі осіб з інвалідністю, на основі розбудови інклюзивного суспільства, інклюзивного освітнього соціогуманітарного простору[15, с. 210-219].

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

Слід відзначити, що важлива роль у формуванні інклюзивної освіти належить інститутам громадянського суспільства. У літературі відзначається, що на основі аналізу статутних документів громадських організацій України і Канади з'ясовано, що неурядові організації, які працюють у сфері формування інклюзивної освітньої політики України і Канади, забезпечують зворотний зв'язок між людьми з інвалідністю та/або особливими освітніми потребами й державними органами (об'єднуюча функція); беруть участь у супроводженні нормативно-правових актів і державних програм (супроводжувальна функція); проводять експертизу та оцінку діючих нормативно-правових документів, що стосуються прав та інтересів людей із інвалідністю (оцінювальна функція); здійснюють безпосередню допомогу людям із інвалідністю (підтримуюча функція); консультують органи виконавчої (консультативна функція); здійснюють контроль за дотриманням чинних нормативно-правових актів (контролююча функція); виконують роль суб'єкта законопроектної ініціативи (законотворча функція); забезпечують навчально-виховну діяльність шляхом проведення семінарів, інформування громади через засоби масової інформації (просвітницька функція)[16, с.9-10].

Як показує національний та міжнародний досвід[17],[18],[19],[20], інклюзивна освіта спрямована на: 1) розвиток людиноцентричного, інклюзивного суспільства, виходячи із засад верховенства права, пріоритетності прав та свобод людини, розумного пристосування, універсального дизайну тощо; 2) підвищення ефективності системи соціального захисту; 3) забезпечення дієвості, ефективності та доступності права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, насамперед, осіб з інвалідністю; 4) забезпечення дієвості, ефективності, інклюзивності

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

освітніх та інших суміжних із ними послуг (наприклад, психолого-корекційних, педагогічних, розвиткових, реабілітаційних, медичних тощо).

Слід зауважити, що право на інклюзивну освіту у системі загальної середньої освіти визначені через призму підзаконного нормативно-правового регулювання. У затвердженому Кабінетом Міністрів України Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах[21] передбачено, що: 1) метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство, залучення батьків до участі у навчально-виховному процесі; 2) освітні послуги надаються дітям з особливими освітніми потребами загальноосвітніми навчальними закладами у класах з інклюзивним навчанням із застосуванням особистісно орієнтованих методів навчання та з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей за основних умов: зарахування дітей з особливими освітніми потребами до класів з інклюзивним навчанням здійснюється в установленому порядку відповідно до висновку психолого-медико-педагогічної консультації; для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу у класі з інклюзивним навчанням кількість учнів з особливими освітніми потребами становить: одна – три дитини із числа дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, затримкою психічного розвитку, зниженим зором чи слухом, легкими інтелектуальними порушеннями тощо; не більш як двоє дітей із числа дітей сліпих, глухих, з тяжкими порушеннями мовлення, у тому числі з дислексією, розладами спектра аутизму, іншими складними порушеннями розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з інтелектуальними порушеннями чи затримкою психічного розвитку) або тих, що пересуваються на візках; 3) для

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (дітей з порушеннями фізичного, інтелектуального та психічного розвитку) у загальноосвітніх навчальних закладах створюються умови для: забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень такого закладу дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема тих, що пересуваються на візках, та дітей з порушеннями зору; забезпечення необхідними навчально-методичними і наочно-дидактичними посібниками та індивідуальними технічними засобами навчання; облаштування кабінетів учителя-дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного для проведення корекційно-розвиткових занять; забезпечення відповідними фаховими педагогічними працівниками.

Пропонована модель інклюзивного навчання, дозволяє констатувати такі особливості: спрямування на розвиток інклюзивного освітнього простору; спрямованість на соціалізацію та адаптацію дітей з особливими освітніми потребами; адаптацію навчального процесу до особливих освітніх потреб дитини. Разом із тим, існуюча в Україні модель інклюзивного (спеціального) навчання не має належної мотивуючої складової, яка б стимулювала його належну та адекватну організацію. До того ж, реалізація права на інклюзивну освіту вимагає не лише адаптованість, гнучкість освітніх послуг, а також інших суміжних із ними послуг, які мають їх супроводжувати (корекційні, психологічні, реабілітаційні, медичні тощо).

Першим кроком на шляху законодавчого утвердження права на інклюзивну освіту стало ухвалення Верховною Радою України 23.05.2017р. Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

потребами до освітніх послуг»[22], який спрямований на законодавчу легалізацію інклюзивного навчання та посилення права осіб з особливими освітніми потребами на освіту (інклюзивну освіту). Зокрема, цим Законом було встановлено, що особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення права на освіту, сприяння розвитку особистості, поліпшення стану здоров'я та якості життя, підвищення рівня участі у житті громади. З таким підходом дещо складно погодитися, оскільки він чітко не називає критеріїв за якими особа може бути віднесена до переліку осіб з особливими освітніми потребами. Не менш дискусійним видається визначення терміну «інклюзивне навчання» як «система освітніх послуг, що забезпечує реалізацію права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, а також їх соціалізацію та інтеграцію в суспільство». Знову ж таки, питання якісних супутніх послуг залишається за межами такого визначення. До певної міри на позитивну оцінку заслуговує положення, що психолого-педагогічна, корекційно-розвиткова та інша допомога особам з особливими освітніми потребами в системі освіти надається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з урахуванням їхніх потреб, визначених в індивідуальній програмі розвитку особи з особливими освітніми потребами.

Ще однією позитивною новацією Закону стало те, що він містив визначення «індивідуальна програма розвитку особи з особливими освітніми потребами» як «документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, визначає перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг і засобів для розвитку дитини, який розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків чи інших законних представників

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

дитини». Одначе, більш коректним було б визначити якісні вимоги до змісту такої програми.

Позитивні та конструктивні очікування щодо організації та проведення освітньої реформи, зокрема, реформування інклюзивної освіти тісно пов'язані із ухваленим Верховною Радою України 05.09. 2017р. Закону України «Про освіту»[23], який часто називається реформаторським та має за мету «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору». По-перше, цей Закон частково унормовує термінологію, яка видається, переважно, декларативною. Так, наприклад, «інклюзивне навчання» трактується, як «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників». Очевидно, що інклюзивне навчання має базуватись на засадах людиноцентризму; безбар'єрності; розумного пристосування; універсального дизайну; гнучкості, доступності, універсальності освітніх та інших пов'язаних із ними суміжних послуг тощо. Більш коректним є визначення терміну «інклюзивне освітнє середовище» як «сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей».

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

Це ж стосується терміну «особа з особливими освітніми потребами» як «особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту». У такому сенсі йдеться все ж про право на інклюзивну освіту, яка формує інклюзивне освітнє середовище. По-друге, Законом передбачено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів. При цьому, держава забезпечує підготовку фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти. Також особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку. Крім того, Закон містить достатньо декларативну норму, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти створюють умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну. По-третє, Закон встановлює, що для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості. При цьому, зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, переведення з одного типу закладу до іншого та відрахування таких осіб здійснюються у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

освіти і науки, а категорії осіб з особливими освітніми потребами визначаються актами Кабінету Міністрів України [24, с. 76-80]. Доречно наголосити, що наявність відсилочних норм Закону, унеможливають його ефективного застосування. По-четверте, у розвиток права на інклюзивну освіту [9, с. 68-70], Законом передбачено, що: заклади освіти зі спеціальними та інклюзивними групами і класами створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей; особи з порушеннями фізичного, психічного, інтелектуального розвитку і сенсорними порушеннями забезпечуються у закладах освіти допоміжними засобами для навчання; особам з особливими освітніми потребами надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки; психолого-педагогічні послуги – це комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, фахівцями інклюзивно-ресурсного центру; корекційно-розвиткові послуги (допомога) – це комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення; органи державної влади та органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри з метою забезпечення реалізації права на освіту та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами; психолого-педагогічний супровід – це комплексна

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку; проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти здійснюються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування.

Теоретико-правовий аналіз цього Закону, дозволяє зробити декілька застережень: пропонується модель інклюзивної освіти має декларативний, позитивно спрямовуючий характер; відсутність системних підходів до організації інклюзивної освіти, яка б максимально урахувала б інтереси та потреби осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі осіб з інвалідністю; відсутність доступних, гнучких механізмів реалізації та гарантування права на інклюзивну освіту, правової охорони і захисту; відсутність належних механізмів фінансового, кадрового забезпечення інклюзивної освіти, мотивації педагогів; відсутність якісного, доступного державного та громадського супроводу тощо.

Отже, право на інклюзивну освіту – це основоположне, конституційне, соціальне (освітнє) право, що включає можливість особи на отримання освітніх та інших тісно пов'язаних із ними суміжних послуг, з урахуванням її індивідуальних потреб, інтересів, у порядку передбаченому чинним законодавством. Основними ознаками цього права є наступні: основоположне, конституційне соціальне право; має соціогуманітарну, людиноцентричну спрямованість; є окремим видом права на освіту; перебуває у системному зв'язку із іншими соціальними правами людини (насамперед, право на соціальний захист, право на охорону здоров'я тощо); підлягає нормативно-правовому забезпеченню (насамперед, законодавчому); стосується усіх ланок освіти (насамперед, середньої освіти); передбачає можливість отримання особою якісних, доступних

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодець, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

освітніх та інших пов'язаних із ними послуг (наприклад, корекційні, психологічні, реабілітаційні, медичні тощо), з урахуванням її індивідуальних потреб, інтересів; правомочними є особи з особливими освітніми потребами, у тому числі особи з інвалідністю; реалізується через систему закладів освіти; передбачає наявність чітких та доступних механізмів реалізації, гарантування, правової охорони, захисту; підлягає державному та громадському супроводу; підлягає юрисдикційному захисту; підлягає нагляду та контролю.

Основними тенденціями удосконалення нормативно-правового забезпечення права на інклюзивну освіту в умовах сьогодення є наступні:

- 1) розробка та затвердження Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на період до 2040р., на основі міжнародних стандартів, досягнень провідних шкіл соціального права, експертів тощо;
- 2) активне впровадження інклюзивного освітнього простору на основі належного кадрового, організаційного, методичного, корекційно-розвиткового, реабілітаційного забезпечення тощо;
- 3) удосконалення механізмів реалізації, гарантування, правової охорони права на інклюзивну освіту у системі усіх її ланок;
- 4) розробка проекту закону про інклюзивну освіту, виходячи із змісту відповідної Національної стратегії, досягнень провідних шкіл соціального права, експертів тощо;
- 5) громадські обговорення, експертизи та ухвалення Верховною Радою України закону про інклюзивну освіту;
- 6) формування механізмів державного та громадського супроводу інклюзивної освіти;
- 7) запровадження постійного моніторингу стану реалізації права на інклюзивну освіту у державі.

Список використаних джерел

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141.
2. Іншин М.І., Сіроха Д.І. Соціальна держава: сутність і перспективи. М.І. Іншин, Д.І. Сіроха. Актуальні проблеми соціального права: збірник матеріалів учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2014 р./За загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.О. Попелюшка. К.: ПВГОІ «ІР СТ Україна», 2015. С.17-21.
3. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року № 1060-ХІІ// Відомості Верховної Ради України. 1991. №34. Ст.451.
4. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 року № 2628-ІІІ. Відомості Верховної Ради України. 2001. №49. Ст.259.
5. Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 року № 651-ХІV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №28. Ст.230.
6. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. №32. Ст.215.
7. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. №37-38. Ст.2004.
8. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21 березня 1991 року №875-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1991. №21. Ст.252.
9. Миськів Л.І. Принципи, завдання та функції інклюзивної освіти як світової моделі соціалізації осіб з обмеженими можливостями/Л.І. Миськів. Європейські перспективи. 2013. №10. С.66-70.

■ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

10. Інклюзивна освіта в Україні вже довела свою спроможність: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/502.html>.
11. Інформація про кількість дітей охоплених інклюзивним навчанням: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>.
12. Про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13 грудня 2006 року. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
13. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю та факультативного протоколу до неї : Закон України від 16 грудня 2009 року №1767-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 9. Ст. 256
14. Костюк В. Л. Конституційне право на соціальний захист в умовах сьогодення: науково-правовий аспект / В. Л. Костюк. Публічне право. 2015. № 2. С. 252-259.
15. Лубська М.В. Компоративний аналіз європейського досвіду правового забезпечення інклюзивної освіти, як вектор інтеграції України у європейський освітній простір/М.В. Лубська. Актуальні проблеми соціального права. Випуск. III. Збірник матеріалів учасників Всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2016р./ За заг. ред. Костюка В.Л., Мельника В.П. К.: ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2017. С.201-210.
16. Ферт О. Г. Педагогічні засади діяльності громадських організацій у сфері формування інклюзивної освітньої політики в Україні і Канаді [Текст] : автореферат... канд. пед. наук, спец.: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Ферт О. Г. – Житомир : Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, 2014. – 20 с.

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодець, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

17. Ainscow, M., & Kaplan, I. (2005). Using evidence to encourage inclusive school development: Possibilities and challenges. *Australian Journal of Special Education*, 29 (2), 106 – 16.
18. Ainscow, M. (1999). *Understanding the development of inclusive schools*. London: Falmer Press.
19. Ainscow, M., Booth, T. & Dyson, A. (2004). Understanding and developing inclusive practices in schools: a collaborative action research network. *Working with the Index for Inclusion across diverse contexts [Special Issue]*, *The International Journal of Inclusive Education* 8(2), 125-139.
20. Barber, N. & Turner, M. (2007). Even while they teach, newly qualified teachers learn. *British Journal of Special Education*, 34 (1), 33 – 9.
21. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 року №872//Урядовий кур'єр від 20.08.2011р. №153.
22. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг: Закон України від 23 травня 2017 року №2053-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №30. Ст.322.
23. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII// *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №38-39. Ст.380.
24. Глоба О.П. Про національну систему надання корекційно-реабілітаційних послуг/О.П. Глоба// *Інклюзивна освіта: досвід та перспективи [монографія]* / Колектив авторів; відп. ред. Г.В. Давиденко. Вінниця, 2016. С.76-88.

▪ Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодезь, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

Костюк В. Л., Макодзей Л. І., Мельник В. П.

Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект

У цій науковій статті досліджуються ключові питання пов'язані із розумінням сутності, ознак, проблем законодавчого регулювання права на інклюзивне навчання. Акцентується увагу на важливості розвитку інклюзивної освіти як виклик зростання чисельності осіб з особливими освітніми потребами. Досліджуються питання пов'язані із особливостями права на освіту, правовим забезпеченням інклюзивного навчання. Наголошується на важливості застосування різних корекційних, розвиткових, реабілітаційних та інших методик. Критично осмислюються положення законодавчих актів з питань інклюзивної освіти. Зроблено висновки та пропозиції.

Ключові слова: інклюзія; інклюзивна освіта; особа з особливими освітніми потребами; особа з інвалідністю; право на освіти; право на інклюзивну освіту; законодавче забезпечення права на інклюзивну освіту.

Костюк В. Л., Макодзей Л. И., Мельник В. П.

Нормативно-правовое обеспечение права на инклюзивное образование: теоретико-правовой аспект

В этой научной статье исследуются ключевые вопросы, связанные с пониманием сущности, признаков, проблем законодательного регулирования права на инклюзивное обучение. Акцентируется внимание на важности развития инклюзивного образования как вызов рост численности лиц с особыми образовательными потребностями. Исследуются вопросы, связанные с особенностями права на образование, правовым обеспечением инклюзивного обучения. Критически

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

осмысливаются положения законодательных актов по вопросам инклюзивного образования. Сделаны выводы и предложения.

Ключевые слова: инклюзия; инклюзивное образование; лицо с особыми образовательными потребностями; человек с инвалидностью; право на образования; право на инклюзивное образование; законодательное обеспечение права на инклюзивное образование.

Kostiuk V. L., Makodzei L. I, Melnyk V. P.

Regulatory provision of the right to inclusive education: a theoretical and legal aspect

In this scientific article, the key issues related to understanding the essence, features, problems of legislative regulation of the right to inclusive education are explored. The emphasis is on the importance of the development of inclusive education as a challenge to the growth of the number of people with special educational needs. The issues related to the peculiarities of the right to education, legal provision of inclusive education are studied. Critically reflect the provisions of the legislative acts on inclusive education. Conclusions and suggestions are made.

Key words: inclination; inclusive education; person with special educational needs; person with a disability; the right to education; the right to inclusive education; legislative provision of the right to inclusive education.

Kostiuk V. L., Makodzei L. I, Melnyk V. P.

Regulatory provision of the right to inclusive education: a theoretical and legal aspect

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

In this scientific article, key questions are devoted to understanding the essence, features, problems of legislative regulation of the right to inclusive education. The emphasis is placed on the importance of the development of inclusive education as a challenge to the growth of the number of people with special educational needs. The questions are related to the peculiarities of the right to education, legal provision of inclusive education. It is emphasized on the importance of applying various corrective, developmental, rehabilitation and other methods. Critically reflect the provisions of the legislative acts on inclusive education.

It is concluded that the right to inclusive education is a fundamental social (educational) right, which includes the possibility for a person to receive educational and other related services related to them, taking into account his individual needs and interests, respectively, and in the manner prescribed by applicable law. Consequently, the main features of this right are the following: fundamental social law; aimed at the effective realization of the right to education, is a separate type of education; It is subject to legal regulation (first of all, legislative); provides for the possibility for a person to receive qualitative and accessible educational and related services (for example, corrective, psychological, rehabilitation, medical, etc.), taking into account their individual needs and interests; entitled persons, as a rule, are persons with socio-legal status; guaranteed through a system of educational institutions; provides for clear and accessible mechanisms for implementation, guarantee and legal protection; subject to state and public support; subject to jurisdictional protection; subject to supervision and control.

The main trends in improving the legal and regulatory framework for the right to inclusive education in the present are the following: 1) development and approval of the National Strategy for the Development of Inclusive Education

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.

for the period up to 2040, based on international standards, achievements of leading social law schools, experts, etc.; 2) active introduction of inclusive educational space on the basis of proper personnel, organizational, methodical, correctional and developmental, rehabilitation support, etc.; 3) improvement of mechanisms for implementation, guarantee, legal protection of the right to inclusive education; 4) development of the draft law on inclusive education, based on the content of the relevant National Strategy, achievements of the leading schools of social law, experts, etc.; 5) public discussion, examination and adoption of the law on inclusive education; 6) the formation of mechanisms of state and public support for inclusive education.

Key words: incluency; inclusive education; person with special educational needs; person with a disability; the right to education; the right to inclusive education; legislative provision of the right to inclusive education.

-
- Нормативно-правове забезпечення права на інклюзивну освіту: теоретико-правовий аспект / В. Л. Костюк, Л. І. Макодзей, В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2019. – № 2(20) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2019/n2/19kvltpa.pdf>.